

PÄIHDETOIMINTASUUNNITELMA – LUKIO

2019–2022

Alueellisen oppilashuollon ohjausryhmä
Pietarsaari, Pedersören kunta, Uusikaarlepyy, Luoto

Sisältö

Johdanto	3
Ehkäisevä päihdetyö koulussa	4
Yhteistyö huoltajien kanssa	6
Koulun säännöt	7
Toimintasuunnitelmat	
Tupakka/Nuuska	9
Alkoholi/Huumeet	11
Päihtynyt oppilas koulussa	14
Lastensuojeluilmoituksen tekeminen	15
Tietoa riippuvuushoitoklinikasta	16
Tärkeitä puhelinnumeroja	16
Lähteet	17

Päihdetoimintasuunnitelma kuuluu osana koulun oppilashuoltosuunnitelmaan ja on nähtävissä koulun kotisivuilla.

PÄIHDETOIMINTASUUNNITELMA

Koulun ehkäisevän päihdetoiminnan tavoitteena on antaa oppilaille tietoa päihteiden vaikutuksista omaan terveyteen ja tietoja riskien arviointiin omalla kohdalla sekä antaa oppilaille mahdollisuus keskustella päihdeasenteistaan, vähentää positiivisia odotuksia alkoholin ja huumeiden vaikutuksista ja vahvistaa sosiaalisia normeja ja odotuksia siitä, että nuoret eivät käytä alkoholia.

On tärkeää, että koululla on toimintasuunnitelma, joka tukee oppilaiden päihhteettömyyttä yhtenäisesti. Koko koulun henkilöstön tulee noudattaa toimintasuunnitelmaa johdonmukaisesti, jotta viesti oppilaiden päihhteettömyydestä muodostuu uskottavaksi. On myös tärkeää, että niin oppilaille kuin huoltajille kerrotaan, miten koulussa toimitaan päihhteidenkäyttöä koskevissa tilanteissa ja kysymyksissä.

Koulun oppilashuoltoryhmä vastaa koulun oppilashuoltosuunnitelman laatimisesta. Ehkäisevän päihdetyön suunnitelma kuuluu osana siihen. Lisäksi oppilashuoltoryhmä vastaa koulun ehkäisevän päihdetyön toimenpiteiden suunnittelusta. Koulun päihdetoimintasuunnitelman tulee toimia koulun ehkäisevän päihdetoiminnan suunnittelu- ja dokumentointivälineenä.

Koulujen päihdetoimintasuunnitelman täydennykseksi on laadittu **Pohjanmaan ehkäisevän päihdetyön malli PEPP**. Aineisto koostuu seuraavasta:

- käsikirja, joka sisältää tietoa ja vinkkejä ehkäisevää päihdetyötä varten sekä tietoa erityyppisistä päihhteistä ja vinkkejä ehkäisevän päihdetyön toteuttamiseksi koulun eri oppiaineissa
- vuosikello, joka sisältää suunnitelman koulun ehkäisevän päihdetyön toteuttamisesta kuukausittain
- tarkistuslistat, jotka voivat toimia tukena koulun ehkäisevän päihdetyön suunnittelussa ja arvioinnissa
- vinkit opetusaineistoista

PEPP-aineisto löytyy verkkosivuilta www.pepp.fi.

Koulun ja kouluajan tulee olla turvallisia ja terveellisiä oppilaille ja koulun henkilöstölle. Kaikilla on oikeus päihhteettömään työskentely-ympäristöön!

Ehkäisevä päihdetyö koulussa

Koulun ehkäisevän päihdetoiminnan tulee olla pitkäjänteistä ja sen tulee sisältää toimenpiteitä kaikkien vuosiluokkien oppilaille. Kaikkein tärkeintä ehkäisevää toimintaa on kaikki se, mikä tapahtuu koulun tavallisen toiminnan puitteissa. Myös kouluterveydenhoitaja ottaa päihteiden käytön puheeksi yksittäisten oppilaiden kanssa säännöllisten terveystarkastusten yhteydessä.

Ehkäisevä päihdetyö jaetaan seuraavasti:

Yleinen ehkäisevä työ – kohdistuu kokonaisuin ryhmiin. Tavoitteena on lykätä päihteidenkäytön aloittamista, lisätä kohderyhmän tietoisuutta päihteidenkäytön haitoista tai vaikuttaa päihteiden saatavuuteen.

Riskiehkäisy – kohdistuu erityisiin ryhmiin sillä perusteella, että on tunnistettu jokin juuri niitä koskeva riski. Tavoitteena on päihteidenkäytön aloittamisen ehkäiseminen, päihteidenkäytön vähentäminen tai käytöstä aiheutuvien haittojen vähentäminen ja syrjäytymisen ehkäisy.

Korjaava päihdetyö – kohdistuu ongelmakäyttöön ja koostuu erilaisista hoito- ja tukimuodoista. Tavoitteena on päihdeongelmien uusiutumisen tai niiden pahenemisen ehkäisy.

Yleinen ehkäisevä työ koulussa

Päihdeopetus ja -kasvatus muodostavat vain osan kaikesta siitä, mitä kouluympäristössä tehdään oppilaiden hyvinvoinnin ja terveyden hyväksi ja päihdehaittojen torjumiseksi. Koulun ehkäisevää päihdetyötä suunniteltaessa on tärkeää tietää, mikä toimii ja mikä ei:

Toimii

- vuoropuhelu, keskustelu, vuorovaikutus
- pitkäjänteinen työ, toistuvat toimenpiteet
- johdonmukainen puuttuminen päihteidenkäyttöön
- samat signaalit eri tahoilta
- selkeät päihteidenkäyttöä koskevat säännöt, rangaistukset ja seuraamukset kouluai-
na
- ohjelmat, jotka vahvistavat vuorovaikutustaitoja ja parantavat yhteenkuuluvuutta kou-
lussa

Ei toimi

- monologit
- lyhyet, yksittäiset toimenpiteet
- pelkkään faktatietoon perustuva opetus
- pelkkä materiaalin jako
- pelkät yksittäiset teemapäivät (huoltajiin kohdistuvilla kampanjoilla on parempi vaiku-
tus)

Käytä harkiten

- entiset päihteidenkäyttäjät, jotka kertovat elämästään, voivat antaa pahimmassa tapauksessa sellaisen kuvan, että huumeiden parissa voi elää jännittävää elämää jonkin aikaa ja päästä niistä kuitenkin eroon ja selviytyä hyvin. Päihteidenkäyttäjät, jotka ovat kouluttautuneet kokemusasiantuntijoiksi tai kertovat päihteistä yhdessä esim. koulutetun päihdehoitajan kanssa, voivat välttää nämä sudenkuopat ja saada aikaan toivotun vaikutuksen.
- kamalia tai pelottavia kuvia/videoita tai viittauksia kuolemaan (pelottelua) tulee käyttää varoen. Vaikka nuoret omaksuvat usein tietoa paremmin tunteiden kautta (toimii esim. rattijuopumuksen seurausten käsittelyssä), on riskinä, että aikuiset menettävät uskottavuutensa, jos päihteidenkäytön kielteisiä seurauksia korostetaan liikaa ja liioitellaan.

Arvokeskustelujen avulla voidaan:

- antaa oppilaille mahdollisuus keskustella päihteisiin liittyvistä asenteistaan
- tarkastella kriittisesti päihteisiin liittyviä myyttejä
- vähentää myönteisiä odotuksia alkoholin ja huumeiden vaikutuksista
- vahvistaa sosiaalisia normeja ja odotuksia siitä, että nuoret eivät käytä päihteitä
- antaa oppilaille tietoa päihteistä koskevista laeista ja rajoituksista sekä niiden tarkoituksesta

Muistettavaa:

- tärkeää, että ehkäisevän päihdetyön suunnittelussa pyritään säilyttämään paikallinen ja ajankohtainen näkökulma. Esimerkiksi oman koulun Kouluterveyskyselyn tai muiden paikallisten kyselyjen tulokset voivat tarjota arvokasta tietoa toimenpiteiden tarpeesta.
- tärkeää, että oppilaat saavat olla mukana keskustelemassa koulun yhteisistä päihteidenkäyttöä koskevista pelisäännöistä
- ehkäisevä päihdetyö on koko henkilöstön asia – kestävä ehkäisytyö ei voi levätä yksittäisen työntekijän harteilla. Henkilöstö puuttuu asiaan johdonmukaisesti havaitessaan päihteidenkäyttöä kouluaikana tai koulualueella.
- koulussa on selkeät järjestyssäännöt päihteetöntä kouluaikaa varten sekä selkeät toimintasuunnitelmat päihteidenkäyttöön tai päihteidenkäyttöepäilyyn puuttumiseksi

Yhteistyö huoltajien kanssa

Huoltajat ovat vastuussa oppilaiden kasvatuksesta ja vapaa-ajasta. Alkoholista ja tupakkaa koskevien selkeiden sääntöjen ja rajojen asettaminen saattaa olla huoltajille haasteellista, ja he voivat tarvita siinä muiden huoltajien ja koulun tukea. Lisäksi tutkimus on osoittanut, että toimenpiteillä, joilla pyritään vahvistamaan huoltajien kielteistä suhtautumista lasten ja nuorten päihteidenkäyttöön, on erittäin hyvä vaikutus.

Koulu ja huoltajat voivat tehdä yhteistyötä ehkäisevässä päihdetyössä ja rajojen asettamisessa seuraavasti:

- koulu tiedottaa huoltajille ajankohtaisista ehkäisevistä toimenpiteistä, joihin oppilaat osallistuvat, ja kannustavat huoltajia keskustelemaan asiasta kotona
- koulu tiedottaa päihdetoimintasuunnitelmasta ja koulun päihteitä koskevista käytännöistä esim. Wilman, vanhempainiltojen ja koulun kotisivujen kautta. On erityisen tärkeää, että huoltajat ovat tietoisia toimintasuunnitelmasta ja kurinpidollisista toimenpiteistä, joita noudatetaan epäiltäessä tai tavattaessa päihteidenkäyttöä kouluaihana.
- koulu muistuttaa huoltajia kielteisen suhtautumistavan tärkeydestä
- koulu tarjoaa huoltajille mahdollisuuden tutustua paikallisen Kouluterveyskyselyn ja muiden mahdollisten paikallisten kyselyjen tuloksiin

Kun jotakin sattuu

Oppilaasta koetusta huolesta keskusteleminen huoltajien kanssa ei ole aina helppo tehtävä. Huoltajat saattavat järkyttyä, tuntea surua tai suuttua ollessaan itse huolissaan lapsestaan. Huoltajille tiedottaminen ja heidän huolensa käsittely kuuluu kuitenkin koulun työhön.

Seuraavat vinkit saattavat olla hyödyksi huoltajien kanssa keskusteltaessa:

- älä keskustele huoltajan kanssa yksinäsi. On hyvä, että keskustelemassa on kaksi henkilöä. Pohtikaa, miten voitte yhdessä ilmaista huolenne oppilaasta.
- välttää huoltajien syyttelyä
- sopikaa keskustelun dokumentointitavasta
- kertokaa, mitä seuraavaksi tapahtuu, kuka on koulun, lastensuojelun ym. yhteyshenkilö
- ottakaa selvää, mistä huoltaja saa apua ja tukea

Koulun säännöt

Koulu voi kieltää järjestyssäännöissään sekä tupakoinnin että nuuskaamisen ja tupakkatuotteiden hallussapidon koulun alueella. Tämä oikeuttaa koulun päättämään rangaistuksista ja seurauksista oppilaalle, joka tavataan tupakoimasta/käyttämästä nuuskaa tai pitämässä näkyvästi hallussaan tupakkatuotteita koulualueella.

Koulu voi määritellä järjestyssäännöissään, että tupakkatuotteiden ja päihteiden käyttö ovat kiellettyjä myös koulun järjestämässä tapahtumissa. Niihin luetaan esim. kouluretket, kouludiskot, opintokäynnit, opintomatkat, joulujuhlat ja päättäjäiset.

Koulun henkilöstön tulee toimia hyvänä esimerkkinä. Tupakointi- ja nuuskaamiskielto koulualueella koskee myös kaikkia aikuisia. Rehtori vastaa yhteisten sääntöjen laatimisesta.

Alkoholin, huumeiden ja muiden päihteiden hallussapito, käyttö tai vaikutuksen alaisena oleminen koulussa on kiellettyä.

Kyseisiä tuotteita ei myöskään saa myydä eikä välittää koulun alueella.

Tupakointi, nuuskaaminen ja muu tupakkatuotteiden käyttö on kiellettyä koulun alueella, myös muina aikoina koulun tilojen ollessa vuokralla.

Ote tupakkalaista, 74 §

Tupakoida ei saa

- 1) rakennuksen, kulkuneuvon tai muun vastaavan paikan sisätiloissa, jotka ovat yleisön tai työntekijöiden käytettävissä taikka elinkeinotoiminnassa tuotettujen tai julkisten palvelujen tarjoamista varten asiakkaiden käytettävissä,
- 2) ulkotiloissa järjestettävien yleisten tilaisuuksien katoksissa tai katsomoissa taikka muissa tilaisuuden seuraamiseen välittömästi tarkoitetuissa tiloissa, joissa osallistujat oleskelevat paikoillaan,
- 3) päiväkotien taikka esi- tai perusopetusta, ammatillista koulutusta tai lukio-opetusta antavien oppilaitosten ulkotiloissa.

Savutonta tupakkatuotetta ei saa käyttää päiväkotien taikka esi- tai perusopetusta, ammatillista koulutusta tai lukio-opetusta antavien oppilaitosten sisä- tai ulkotiloissa.

Ote tupakkalaista, 113 §

Joka tahallaan yleisen kulkuneuvon, sisätilan tai ulkoalueen haltijan tai hänen edustajansa taikka yleisen tilaisuuden järjestäjän tai siellä järjestyksenvalvojana toimivan taikka valvontaviranomaisen huomautuksesta huolimatta jatkaa tupakointia sisätilassa tai ulkoalueella, jossa tupakointi on 74 §:n 1 momentin mukaan kielletty, on tuomittava tupakointirikkomuksesta sakkoon.

Mitä 1 momentissa säädetään tupakoinnista, koskee myös poltettavaksi tarkoitettun kasviperäisen tuotteen polttamista ja sähkösavukkeen käyttämistä sekä savuttoman tupakkatuotteen käyttämistä 74 §:n 3 momentin vastaisesti päiväkodin taikka esi- tai perusopetusta, ammatillista koulutusta tai lukio-opetusta antavan oppilaitoksen sisä- ja ulkotiloissa.

Ote perusopetuslaista, turvallinen opiskeluympäristö, 29 §

Kouluun ei saa tuoda eikä työpäivän aikana pitää hallussa sellaista esinettä tai ainetta, jonka hallussapito on muussa laissa kielletty tai jolla voidaan vaarantaa omaa tai toisen turvallisuutta taikka joka erityisesti soveltuu omaisuuden vahingoittamiseen ja jonka hallussapidolle ei ole hyväksyttävää syytä.

Rehtorilla tai koulun opettajalla on yhdessä tai erikseen oikeus työpäivän aikana ottaa haltuunsa oppilaalta 29 §:n 2 momentissa tarkoitettu kielletty esine tai aine tai sellainen esine tai aine, jolla oppilas häiritsee opetusta tai oppimista.

Jos haltuun otettavaa esinettä tai ainetta hallussaan pitävä oppilas koettaa vastarintaa tekemällä välttää haltuun ottamisen, rehtorilla tai koulun opettajalla on oikeus käyttää sellaisia esineen tai aineen haltuun ottamiseksi välttämättömiä voimakeinoja, joita voidaan pitää puolustettavina oppilaan ikä ja tilanteen uhkaavuus tai vastarinnan vakavuus sekä tilanteen kokonaisarviointi huomioon ottaen. Oikeus käyttää voimakeinoja koskee vain oppilaan omaa tai muiden

turvallisuutta vaarantavia esineitä tai aineita sekä esineitä tai aineita, joita käytetään oppimisen tai opetuksen häiritsemiseen.

Opettajalla ja rehtorilla on työpäivän aikana oikeus tarkastaa opiskelijan mukana olevat tavarat, opiskelijan hallinnassa olevat oppilaitoksen säilytystilat sekä päällisin puolin hänen vaatteensa, sellaisen 21 §:n 2 momentissa tarkoitetun esineen tai aineen haltuun ottamiseksi, jolla voidaan vaarantaa omaa tai toisen turvallisuutta, jos on ilmeistä, että opiskelijan hallussa on tällaisia esineitä tai aineita ja opiskelija pyynnöstä huolimatta kieltäytyy niitä luovuttamasta tai ei luottavasti osoita, ettei hänen hallussaan niitä ole.

TOIMINTASUUNNITELMAT

Lasten ja nuorten käyttäessä päihteitä on tärkeää, että aikuiset puuttuvat asiaan. Puuttuminen ei ole rangaistus, vaan tapa osoittaa, että aikuiset välittävät ja että alaikäisten päihteidenkäyttö ei ole hyväksyttävää. Jos menettelytavoista on sovittu, on koko henkilöstön helpompi puuttua, kun siihen on aihetta.

Juridiset näkökohdat koulun roolissa päihdekysymyksiin puuttumisessa, ks. <https://www.pepp.fi/opetusmateriaali-toinen-aste>, ”Koulun rooli päihdekysymyksissä juridisesta näkökulmasta”.

Tupakka/Nuuska

Tupakka ja nuuska ovat päihteitä, jotka koskettavat suorimmin koulun päivittäistä työtä, koska ne ovat yleisimpiä nuorten kouluaikana käyttämiä päihteitä. Lisäksi tupakka on yksi vaarallisimmista päihteistä. Kaikista päihteistä, mukaan lukien huumeet, on tupakalla suurin riippuvuutta aiheuttava vaikutus. Tupakoinnilla on vakavia vaikutuksia terveyteen pitkällä aikavälillä. Jopa 93 % tupakoitsijoista saa haitallisia terveysvaikutuksia tupakoinnista.

Tupakointi ja nuuskan käyttö on kiellettyä alle 18-vuotiailta. Myös tupakkatuotteiden hallussapito on kiellettyä alaikäisiltä (Tupakkalaki 29.6.2016/549). Tupakointi ja nuuskan käyttö on kiellettyä koulun alueella ja koulun toimintojen yhteydessä.

Tupakkatuotteiden (myös nuuskan ja sähkötupakan) käyttäminen, myyminen ja välittäminen on kiellettyä koulussa, koulun alueella ja opiskelija-asunnoissa. Tutkimukset ovat osoittaneet,

että tupakointikiellon aktiivisella valvonnalla ja kieltoa rikkoviin kohdistettavilla toimenpiteillä ja seurauksilla *on vaikutusta* oppilaiden tupakointiin.

Toimintasuunnitelma tavattaessa oppilas tupakoimasta/käyttämästä nuuskaa koulun alueella tai koulun toimintojen yhteydessä:

1. Se joka havaitsee oppilaan rikkovan koulun tupakointi- tai nuuskaamiskieltoa, huomauttaa asiasta oppilaalle ja tekee Wilmassa merkinnän oppilaan rekisteriin (esim. tuntimerkintä): ”Tiedoksi: XXXn on havaittu tupakoivan/käyttävän nuuskaa koulun alueella/koulun toimintojen yhteydessä, päivämäärä, kellonaika.”
1. Jos oppilas myöntää haluavansa lopettaa tupakoinnin/nuuskan käytön, voidaan tarjota apua oppilashuollon tai riippuvuushoitoklinikan kautta. On myös käyttökelpoisia sovelluksia, joita voidaan suositella.
2. Jos oppilas rikkoo koulun tupakointi- tai nuuskaamiskieltoa toistuvasti, voi rehtori antaa kirjallisen varoituksen. Jos oppilas on alle 18-vuotias, tehdään myös tutkintapyyntö poliisille (voidaan tehdä sähköisesti).

Muistettavaa:

- Koulu voi järjestyssäännöissään kieltää sekä tupakoinnin ja nuuskan käytön että tupakkatuotteiden hallussapidon koulun alueella. Tämä oikeuttaa koulun määräämään rangaistuksia ja seuraamuksia oppilaalle, joka tavataan tupakoimasta/käyttämästä nuuskaa tai pitämästä tupakkatuotteita näkyvillä koulualueella.
- Tupakointikielto koskee myös e-savukkeita ja vesipiippua.
- Tupakka-/nuuskakielto koskee myös kaikkia aikuisia koulualueella.
- Kun havaitaan, että oppilaalla on hallussaan tupakkatuotteita koulualueella tai koulun toimintojen aikana, saa koulun henkilöstö pyytää oppilasta luovuttamaan tupakkatuotteet, mutta niitä ei saa ottaa oppilaalta pakolla.
- Koulualueella tulee olla selkeät tupakointi- ja nuuskaamiskiellon osoittavat opasteet.
- Kun epäillään, että joku on myynyt tupakkatuotteita alaikäisille, on aina otettava yhteys poliisiin, joka tutkii, onko tapahtunut rikos.
- Jos koulun läheisyydessä on kauppoja tai kioskeja, joiden epäillään myyvän tupakkatuotteita tai alkoholia alaikäisille, on asiasta ilmoitettava poliisille.

Alkoholi/Huumeet

Lainsäädännön mukaan alkoholin ja alkoholituotteiden hallussapito on kiellettyä alaikäisiltä. Laissa on täydellinen huumeita koskeva kieltö. Jos epäillään huumeidenkäyttöä, otetaan aina yhteys huoltajiin, poliisiin ja lastensuojeluun (ks. jäljempänä). Epäiltäessä, että oppilas käyttää alkoholia tai muita päihteitä, on erittäin tärkeää seurata säännöllisesti oppilaan tilaa koulussa ja mahdollisia poissaoloja.

Tarkkaile, onko oppilaan käytökseen ilmaantunut seuraavia muutoksia:

- pinnaus - ystävyssuhteiden muuttuminen - valehtelu - myöhään valvominen - oppilas on aina menossa - näpistely, kalliiden tavaroiden ilmestyminen ja häviäminen - motivaation puute - päihteiden puolustelu - mielialan vaihtelut - toimettomuus/passiivisuus	- sulkeutuneisuus, vaikeaa saada kontakti - koulumenestyksen nopea heikentyminen - koulutehtävien laiminlyöminen - ylivoimainen väsymys tunneilla - poissaolo kotoa - elämäntapojen äkillinen muuttuminen - toistuvat tapaturmien jäljet - kouluun tulo krapulaisena - suhteettoman voimakkaat raivonpuuskat - henkilökohtaisen hygienian laiminlyönti
---	---

Varhaisen puuttumisen toimintasuunnitelma tunnettaessa huolta oppilaan alkoholikäytöstä

1. Opettaja/muut oppilaat/oppilashuoltohenkilöstö/huoltaja huolestuvat. Asiasta ilmoitetaan ryhmänohjaajalle.
2. Ryhmänohjaaja konsultoi rehtoria ja/tai oppilashuoltohenkilöstöä, ja he päättävät yhdessä, miten asiassa edetään.
3. Ryhmänohjaaja, rehtori tai oppilashuoltohenkilöstön edustaja keskustelee huolesta oppilaan kanssa. Tiedustelee oppilaan vointia ja kysyy päihteidenkäytöstä.
4. Jos oppilas on alle 18-vuotias, ilmoitetaan huolesta oppilaan huoltajalle. Jos oppilas on yli 18-vuotias, vaaditaan hänen suostumuksensa siihen, että huoltajalle ilmoitetaan tai että huoltaja osallistuu keskusteluihin.
5. Laaditaan toimenpidesuunnitelma yhdessä oppilaan kanssa. Vaihtelee tapauskohtaisesti. Voi sisältää mm. seuraavan:
 - tukikeskustelut koulukuraattorin/koulupsykologin kanssa
 - verkostokokous huoltajien ja oppilaan kanssa
 - asiantuntijaryhmä
 - yhteydenotto riippuvuushoitoklinikkaan
 - yhteydenottopyyntö lastensuojelulle palvelutarpeen arvioimiseksi/lastensuojeluilmoitus (oppilaan ollessa alle 18-vuotias)
6. Seuranta tarpeen mukaan

Toimintasuunnitelma huumeidenkäyttöä epäiltäessä, oppilas alle 18-vuotias

1. Opettaja/muut oppilaat/oppilashuoltohenkilöstö/huoltaja huolestuvat.
2. Huolissaan oleva ottaa yhteyden rehtoriin/apulaisrehtoriin.
3. Rehtori/oppilashuoltohenkilöstö keskustelee huolesta oppilaan kanssa. Tiedustelee oppilaan vointia ja kysyy päihteidenkäytöstä. Ryhmänohjaajan tulee olla osallisena prosessissa.
4. Rehtori/oppilashuoltohenkilöstö keskustelee huolesta huoltajan kanssa. Tiedustelee huoltajan havaintoja oppilaan voinnista ja päihteidenkäytöstä.
5. **Jos oppilas myöntää huumeidenkäytön**
 - => keskustelu huoltajan kanssa oppilaan suostumuksella
 - => yhteydenotto poliisiin
 - => yhteydenottopyyntö lastensuojelulle palvelutarpeen arvioimiseksi/lastensuojeluilmoitus
 - => huoltajalle suositellaan yhteydenottoa riippuvuushoitoklinikkaan tuen saamiseksi
 - => mahdolliset muut toimenpiteet toimenpidesuunnitelman 7. kohdan mukaisesti
6. **Jos oppilas kieltää huumeidenkäytön**
 - => huolesta keskustellaan huoltajan kanssa
 - => koulu jatkaa oppilaan tilanteen seuraamista
 - => huolen ollessa suuri voidaan järjestää asiantuntijaryhmän kokous oppilaan suostumuksella
 - => huolen ollessa suuri tehdään lastensuojeluilmoitus
 - => jos oppilas kertoo, että hänellä on psyykkistä pahoinvointia tai muita huolia, tarjotaan tukea oppilashuollon tai riippuvuushoitoklinikan kautta
 - => koulu voi aina konsultoida poliisia saadakseen ohjeita asian käsittelyyn
 - => epäiltäessä, että oppilaalla on hallussaan päihteitä, voi koulu tarkastaa vaatteet, kaapin ja laukun oppilaiden omaisuuden tarkastamista koskevien ohjeiden mukaisesti
 - => huumetestin voi tehdä vain oppilaan ja huoltajan suostumuksella. Huumetestistä kieltäytymisestä ei voi aiheutua seuraamuksia oppilaalle.
 - => puuttumisen tavoitteena tulee olla aina, että oppilas saa tarvitsemansa avun
7. Rehtori voi tarvittaessa antaa kirjallisen varoituksen tai tehdä päätöksen oppilaan määrällisestä erottamisesta oppilaan käyttäytymisen vuoksi. Seuraamusta ei voida kuitenkaan antaa huumeidenkäyttöepäilyn tai huumetestistä kieltäytymisen perusteella. Perusteena tulee olla oppilaan mahdollinen kielteinen käytös (opetuksen häiritseminen, väkivaltainen tai uhkaava käytös). SORA-lainsäädäntö antaa ammatillisille oppilaitoksille muita valtuuksia huumetestin vaatimisen osalta.
8. Seuranta tarpeen mukaan

Toimintasuunnitelma huumeidenkäyttöä epäiltäessä, oppilas yli 18-vuotias

1. Opettaja/muut oppilaat/oppilashuoltohenkilöstö/hooltaja huolestuvat.
2. Huolissaan oleva ottaa yhteyden rehtoriin/apulaisrehtoriin.
3. Rehtori/oppilashuoltohenkilöstö keskustelee huolesta oppilaan kanssa. Tiedustelee oppilaan vointia ja kysyy päihteidenkäytöstä. Ryhmänohjaajan tulee olla osallisena prosessissa.
4. Rehtori/oppilashuoltohenkilöstö pyytää oppilaalta lupaa ottaa yhteys huoltajaan huolesta keskustelemista varten. Tiedustelee huoltajan havaintoja oppilaan voinnista ja päihteidenkäytöstä.
5. **Jos oppilas myöntää huumeidenkäytön**
 - => keskustelu huoltajan kanssa oppilaan suostumuksella
 - => yhteydenotto poliisiin
 - => yhteydenotto riippuvuushoitoklinikkaan
 - => tuen tarjoaminen oppilashuollon kautta
6. **Jos oppilas kieltää huumeidenkäytön**
 - => koulu jatkaa oppilaan tilanteen seuraamista
 - => huolen ollessa suuri voidaan järjestää asiantuntijaryhmän kokous oppilaan suostumuksella
 - => jos oppilas kertoo, että hänellä on psyykkistä pahoinvointia tai muita huolia, tarjotaan tukea oppilashuollon tai riippuvuushoitoklinikan kautta
 - => koulu voi aina konsultoida poliisia saadakseen ohjeita asian käsittelyyn
 - => epäiltäessä, että oppilaalla on hallussaan päihteitä, voi koulu tarkastaa vaatteet, kaapin ja laukun oppilaiden omaisuuden tarkastamista koskevien ohjeiden mukaisesti
 - => huumeitestin voi tehdä vain oppilaan ja huoltajan suostumuksella. Huumeetestistä kieltäytymisestä ei voi aiheutua seuraamuksia oppilaalle.
 - => puuttumisen tavoitteena tulee olla aina, että oppilas saa tarvitsemansa avun
7. Rehtori voi tarvittaessa antaa kirjallisen varoituksen tai tehdä päätöksen oppilaan määrällisestä erottamisesta oppilaan käyttäytymisen vuoksi. Seuraamusta ei voida kuitenkaan antaa huumeidenkäyttöepäilyn tai huumeetestistä kieltäytymisen perusteella. Perusteena tulee olla oppilaan mahdollinen kielteinen käytös (opetuksen häiritseminen, väkivaltainen tai uhkaava käytös). SORA-lainsäädäntö antaa ammatillisille oppilaitoksille muita valtuuksia huumeetestin vaatimisen osalta.
8. Seuranta tarpeen mukaan

Muistettavaa

- Puuttumisen tavoitteena tulee olla aina, että oppilas saa tarvitsemansa avun
- Kun huoli ei koske yksittäistä oppilasta, vaan enemmänkin oppilaiden myönteistä suhtautumista päihteisiin, esim. puheita ja kehuskeluja viikonloppuhumalasta tai koulussa kiertäviä huhuja oppilaiden päihteidenkäytöstä vapaa-aikana, voidaan mahdollisia toimenpiteitä varten konsultoida oppilashuoltoa.
- Tupakan, nuuskan tai alkoholin hallussapitoa tai reseptilääkkeiden laitonta hallussapitoa epäiltäessä ei oppilaan laukkuja tai vaatteita saa tarkastaa vastoin hänen tahtoaan. Laukun voi kuitenkin viedä opettajainhuoneeseen, ottaa yhteyden poliisiin tai huoltajiin ja pyytää heitä tulemaan kouluun tarkastamaan laukku yhdessä (ks. myös turvallista opiskeluympäristöä koskeva ote perusopetuslaista edellä).
- Poliisiin on otettava yhteys välittömästi huumausainevalmisteiden takavarikoinnin jälkeen tai hallussapitoa epäiltäessä (soita 112). Poliisin on selvítettävä, mistä alaikäinen on saanut päihteet.
- Myös reseptilääkkeiden käyttö vastoin reseptissä annettuja ohjeita tai toiselle henkilölle määrättyjen lääkkeiden käyttö on laitonta.
- Jos oppilas on ostanut, myynyt tai luovuttanut reseptilääkkeitä, on kyseessä poliisiasia, koska reseptilääkkeiden välittäminen on rikos.
- Jos koulun läheisyydessä on kauppoja tai kioskeja, joiden epäillä myyvän tupakkatuotteita tai alkoholia alaikäisille, on asiasta ilmoitettava poliisille.
- Jos oppilaan päihteidenkäyttö aiheuttaa huolta koulussa, on hyvä katkaista huhuilta siivet. Koulu ei voi antaa tietoja yksittäisistä oppilaista, mutta on hyvä antaa yleistä tietoa siitä, miten koulu toimii ongelmatilanteissa.
- Jos oppilas on tavattu käyttämästä tai pitämästä hallussaan päihteitä, on tärkeää pitää silmät auki voidakseen auttaa hänen kavereitaan, joilla saattaa olla samanlaista käytöstä.

Toimintasuunnitelma oppilaan ollessa päihtynyt koulupäivän aikana

1. Rehtori/apulaisrehtori toimii työnjohtajana prosessissa.
2. Akuutti huoli – soita 112.
3. Rehtori ottaa yhteyden huoltajaan (oppilaan ollessa alle 18-vuotias).
4. Joku aikuinen valvoo oppilasta, kunnes huoltaja voi hakea oppilaan.
5. Rehtori tekee lastensuojeluilmoituksen (oppilaan ollessa alle 18-vuotias).
6. Oppilaan ollessa alle 18-vuotias tukitoimien jatkosuunnittelusta vastaa ensisijaisesti lastensuojelu, mutta seuraavat tukitoimet saattavat tulla kyseeseen myös koulussa:
 - tukikeskustelut koulukuraattorin/koulupsykologin kanssa
 - asiantuntijaryhmän tapaaminen huoltajien ja oppilaan kanssa sekä tarvittaessa lastensuojelu, lääkäri
 - yhteydenotto riippuvuushoitoklinikkaan

Lastensuojeluilmoituksen tekeminen

Lastensuojelulaissa (12.2.2010/88, § 25) todetaan, että kaikki opetustoimen palveluksessa työskentelevät henkilöt ovat velvollisia ”salassapitosäännösten estämättä viipymättä ilmoittamaan kunnan sosiaalihuollosta vastaavalle toimielimelle, jos he ovat tehtävässään saaneet tietää lapsesta, jonka hoidon ja huolenpidon tarve, kehitystä vaarantavat olosuhteet tai oma käyttäytyminen edellyttää lastensuojelun tarpeen selvittämistä.”

Viranomaisena voit toimia seuraavien vaihtoehtojen mukaisesti:

1. Pyydä, että perhe/lapsi ottaa itse yhteyden sosiaali- ja terveysviraston palvelutarpeen arviointiyksikköön.
2. Täytä yhteydenottolomake [Arviointi sosiaalihuollon tuen tarpeesta, lapsi](#) yhdessä lapsen/hoitajan kanssa ja lähetä se selvitysyksikköön.
3. Jos huoltaja kieltää yhteydenoton selvitysyksikköön, olet velvollinen tekemään lastensuojeluilmoituksen. Voit ensin konsultoida selvitysyksikköä puhelimitse ja/tai lähettää lomakkeen [Lastensuojeluilmoituksen ilmoitusosa](#). Kerro perheelle, että olet huolissasi lapsesta ja otat sen vuoksi yhteyden lastensuojeluun.
4. Jos epäilet väkivaltaa tai seksuaalista väkivaltaa, tee [rikosilmoitus](#) poliisille sekä [lastensuojeluilmoitus](#). Lapsen suojelemiseksi sinun ei pidä näissä asioissa ilmoittaa vanhemmille, että teet ilmoituksen.

Jos lastensuojeluilmoituksen aiheellisuudesta on epävarmuutta, voit konsultoida sosiaalipäivystystä:

Lastensuojelun päivystyspuhelin, Pietarsaari ma-pe klo 8-16 044 785 1726
Pohjanmaan sosiaalipäivystys, klo 16 jälkeen ja viikonloppuisin 06 325 2347

Lastensuojelua konsultoitaessa on hyvä muistaa olla mainitsematta oppilaan nimeä, jotta puhelua ei katsota viralliseksi lastensuojeluilmoitukseksi.

Ilmoituslomakkeet

<https://www.sote.pietarsaari.fi/etusivu/> => palveluopas => lomakkeet => lastensuojeluilmoitus

<https://www.sote.pietarsaari.fi/etusivu/> => palveluopas => lomakkeet => arviointi sosiaalihuollon tuen tarpeesta

Jos haluat lukea lisää lapsia ja heidän perheitään koskevasta huoli-ilmoituksesta, löydät tietoa osoitteesta

<https://www.sochv.jakobstad.fi/lapset-nuoret-ja-perheet/lastensuojelu/huoli-lapsesta/>

Tietoa Pietarsaaren riippuvuushoitoklinikasta

Voit ottaa yhteyden riippuvuushoitoklinikkaan, jos olet huolissasi jonkun päihteenkäytöstä tai muusta riippuvuudesta, esim. peliriippuvuudesta.

Riippuvuushoitoklinikka tarjoaa avohoitoa vapaaehtoisesti hoitoon hakeutuville tai hoitoon ohjatuille henkilöille, joilla on päihde-, peli-, netti- tai muita riippuvuuksia. Tarjoamme palveluja myös nuorille sekä omaisille ja läheisille.

Riippuvuushoitoklinikalla laaditaan hoitosuunnitelma yhdessä asiakkaan kanssa. Hoitosuunnitelmassa asetetaan hoidon tavoitteet, ja hoito toteutetaan eri terapiamenetelmien avulla.

Riippuvuushoitoklinikalle voi tulla ilman lähetettä. Käynnit ovat asiakkaalle maksuttomia.

Lisätietoa on kotisivuilla <https://www.sochv.jakobstad.fi/aikuiset/paihde-ja-riippuvuushoito/riippuvuushoitoklinikan-avohoito/>

TÄRKEITÄ YHTEYSTIETOJA

Akuuttitilanteet

Lastensuojelun päivystyspuhelin, Pietarsaari	ma-pe klo 8–16	044 785 1726
Pohjanmaan sosiaalipäivystys	klo 16 jälk. ja viikonl.	06 325 2347
Sosiaali- ja terveysviraston puhelinvaihe		06 786 1111
Päivystys, Malmi	24 t	06 786 2222
Malmin terveyskeskuksen puhelinneuvonta	ma-pe klo 8–16	<u>06 786 1333</u>
Uudenkaarlepyyn terveyskeskuksen puhelinneuvonta	ma-pe klo 8–16	06 786 2701
Pohjanmaan poliisilaitos, vaihe		0295 440 511
Myrkytystietokeskus		09 471 977
Lasten ja nuorten poliklinikka, Pietarsaari	ma-pe klo 8–16	06 786 2151
Lasten ja nuorten psykiatrinen vastaanotto, Pietarsaari	ma-pe klo 8–12	06 786 2355
Lasten ja nuorten psykiatrinen vastaanotto, päivystys	ma-pe klo 12–14	050 354 8077

Pohjanmaan kriisikeskus Valo	ma-pe klo 9–15	044 979 2439
Naistenpäivystys		050 596 0980
Jatkotoimenpiteet		
Riippuvuushoitoklinikka, Pietarsaari	ma-pe klo 8–11	06 786 3506
Psykologivastaanotto, Asematie	ma-pe klo 8–16	050 446 0047
		050 463 6009
		050 461 6342
Koulupsykologi, Uusikaarlepyy	ma-to klo 8–16	050 462 4382
Etsivä nuorisotyö		044 747 6968
		044 705 4678
		044 781 6115
Nuorisoasema Fiilis, koordinaattori		044 785 1216
After Eight, nuorisotyöpaja		06 781 6500
Kokkotyö-säätiön starttipaja NUBA		040 184 9182
Fredrika-klinikka, poliklinikka		050 463 7468
Äitiys- ja ehkäisyneuvola, Malmi	ma-pe klo 8–14	06 786 1230
Kokkotyö-säätiön BAAS-hanke maahanmuuttajille		040 542 6009
Psykosociala förbundet, neuvonta		050 409 6640

Lähteet:

Opas päihdetoimintasuunnitelman laatimiseen Helsingin kouluille (www.klaari.fi)

Päihdesuunnitelma – peruskoulu, Pietarsaaren kaupungin sosiaali- ja terveysvirasto 2012-2015

Päihdesuunnitelma – toinen aste, Pietarsaaren kaupungin sosiaali- ja terveysvirasto 2012-2015

Lasten ja nuorten ehkäisevän päihdetyön suunnitelma Mustasaassa

Rusmedelsplan – Kronoby gymnasium

PEPP – Pohjanmaan ehkäisevän päihdetyön malli (www.pepp.fi)